

Entrevista

Francesc Compte,

A les cases sol haver-hi algun objecte que ajuda a perfilar una personalitat. Un record que s'obstina a fer companyia, o bé una creació pròpia. A casa d'en Francesc Compte n'he vist molts, d'objectes amb història, però m'agradaria deixar primera constància d'un, per a mi destacat. Ja sé que no podré transmetre la calidesa de l'explicació que me'n fa el seu propietari ni el gest especial amb què ressegueix el treball singular. L'objecte que em dóna peu per a aquesta entradeta de l'entrevista és un moble, un barguenyo d'estil espanyol fet per Francesc Compte, amb uns acabats perfectes i de dimensions insòlites: uns trenta centímetres. El moble li va fer obtenir l'any 1949 el primer premi d'un concurs d'aprenents de l'ofici d'ebenista.

L'esperit del barguenyo

Contemplant la difícil perfecció del barguenyo, amb els diminuts calaixos i les clàssiques columnes pròpies de l'estil, he vist de quina manera un objecte pot arribar a tenir una ànima, més enllà del roure que un dia va ser. L'esperit del barguenyo és la voluntat d'un ofici, és a dir, un ordre estricte, un desig de feina ben feta, detallista. Amb calaixos oberts a la generositat, l'esperit de saber guardar per poder oferir quan calgui, puntualment. L'esperit d'aquesta taula amagada –tan pròpia de l'estil del moble– és la disponibilitat d'obrir-la en un moment i posar-se a la feina. Els calaixos i la taula del treball d'especialista simbolitzen l'esperit servicial d'una personali-

tat humanística. Durant les estones que hem elaborat l'entrevista, en aquesta peça de tants anys m'ha semblat veure-hi que aquest país endreça, discretament, alguns secrets. Les claus les tenen els individus que integren el nucli de l'activisme cívic.

Oficis, per començar

—Així que vares començar aprenent l'ebenisteria?

—No; per ordre, primer la fusteria, al taller del meu padrí. Jo encara no tenia 12 anys i era aquella època immediata al final de la Guerra Civil. Per bé que sóc nascut a Madrid, el 1932, els meus pares i quatre germans que érem vàrem anar aviat a Barcelona. Eren uns temps

Text: JORDI DALMAU

Fotos: PERE DURAN

un compromís cívic

molts difícils per a la generació dels nostres pares, que mereixen tot el respecte per les penalitats que varen passar, com haver d'anar a buscar menjar clandestinament a pagès. Al barri del Guinardó, amb molts hortets, quan els nens sortíem de col·legi recollíem fems dels cavalls amb el mocador de butxaca, i cap a l'hort familiar; al Poblenou, a la via del tren, recollíem restes de carbó que havien caigut de la màquina i cap a casa, com una ajuda a l'economia domèstica. La dels nostres pares era una generació molt sofrida, i no ens ho havien pas explicat tot: hi havia aleshores una cultura de l'oblit. Però jo crec sincerament que vàrem poder aprendre la lliçó de l'austeritat, a ser prudents en la despesa. A casa, quan vénen les festes nadalenques encara tenim una especial predilecció pel torró de massapà, que era el propi del temps de la misèria i del racionament.

—Molt de temps, d'aprenent de fuster?

—Dos anys. Als catorze les meves aspiracions em varen moure a buscar-me un taller d'ebenisteria. Conèixer els oficis és fonamental. Em sentia esperonat cap al millorament personal i cap a la precisió de les tècniques. Passar de fuster a ebenista és un pas important que potser ara no es valora. Però encara no en tenia prou, desitjava tenir més coneixements i vaig entrar a l'Escola d'Arts i Oficis, Llotja; vaig iniciar una època que em va ajudar a fer un bon salt gràcies al dibuix lineal, en el qual vaig ficar-me plenament: jo volia dissenyar els mobles, no pas únicament construir-los. Sóc un convençut que la voluntat de realitzar coses ben fetes ha de passar per davant de tot. El treball de moltes hores, i sense vacances, és el tribut de l'autodidacte exigent.

Muntanya de diapositives

—La teva faceta d'excursionista va començar aleshores?

—Al meu pare li agradava molt caminar, descobrir camins, i vàrem començar a sortir junts molt aviat. Primer pels voltants de Barcelona, com la Floresta, les Planes; després ja més lluny. Jo devia tenir setze o disset anys. Més endavant ja em va guiar cap a sortides al Montseny, Sant Miquel del Fai i algunes més. Vaig fer bones amistats, i el 1951 vaig entrar al Foment Excursionista de Barcelona, una veterana entitat fundada el 1922; considero que per a mi allò va ser una autèntica escola de civisme, i em sento orgullós que les medalles commemoratives que es lliuren als associats amb 25 i 50 anys d'antiguitat en l'entitat les vaig poder dissenyar jo mateix. El FEB és una entitat sortida plenament de la base popular, al barri del Poble-sec, de Barcelona, i situat des de fa molts anys a la Gran Via, a tocar la Universitat.

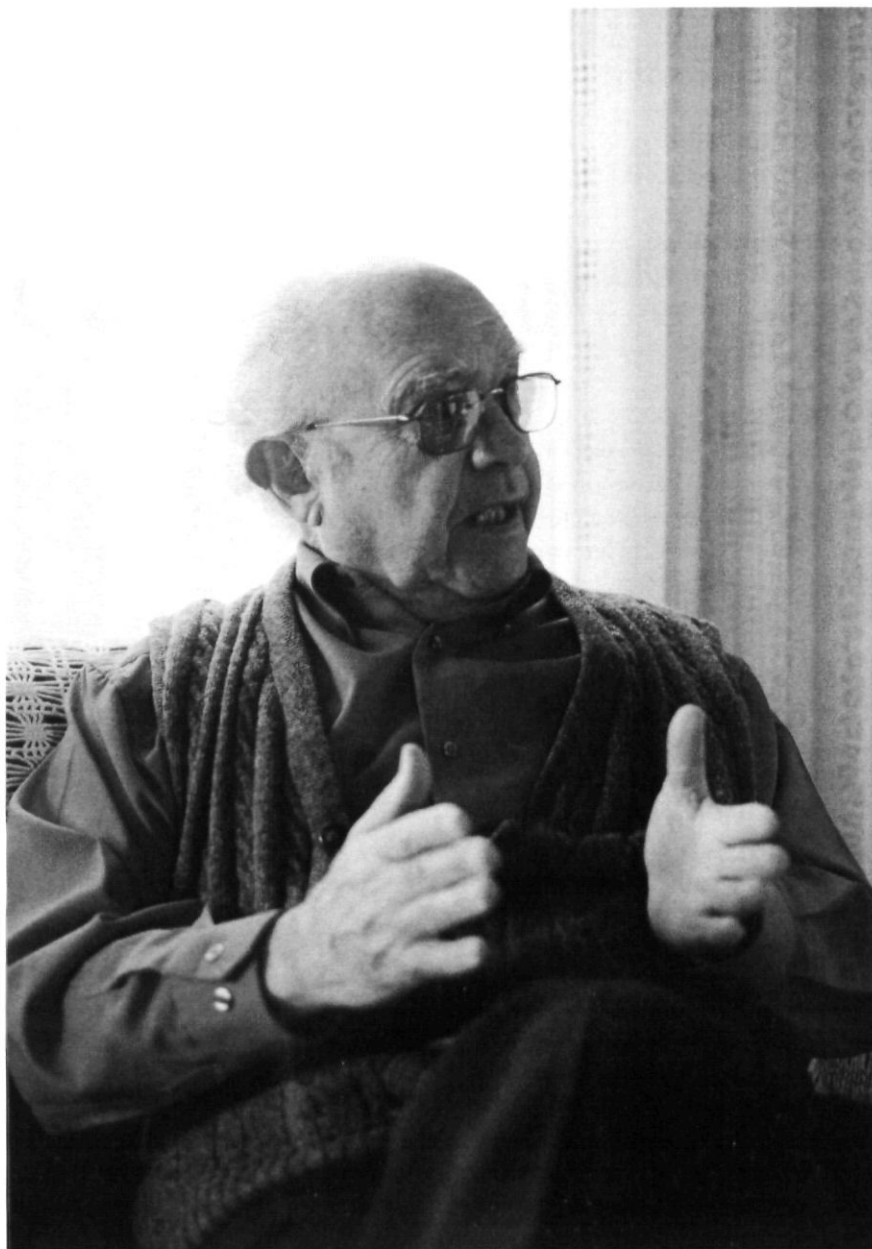
—Com era l'excursionisme dels anys cinquanta?

—Ben diferent del d'ara. Era problemàtic, per la banda política. Sortir a descobrir la terra —Catalunya, doncs— era mal vist per part de l'excursionisme que havia implantat el Frente de Juventudes del partit únic en el poder. Anant d'excursió sovint teníem problemes amb ells. Recordo un dia, dolent en aquest sentit, amb batusses als cingles de Bertí. A vegades ens negaven o ens retiraven el salconduit que es necessitava aleshores per als desplaçaments. Segons les autoritats de torn el nostre excursionisme era subversiu, perquè era ocasió d'aprofitar l'aire lliure per confabular, i això mereixia ser controlat. I d'aquesta manera, ben curiosament, a nosaltres se'ns desvetllava el sentit de llibertat i

de reflexió patriòtica. Un dia que jo anava de cap de colla d'una excursió a Sant Llorenç de Morunys no tenia salconduit, se m'havia denegat, i davant la Guàrdia Civil vàrem haver de fer una maniobra, perquè érem set i només teníem sis documents. Un altre dia, de travessa de Núria a la Molina, ens varen retirar el salconduit amb l'amenaça que si l'endemà a les quatre no ens presentàvem seríem denunciats; ens vam consolar anant als llacs de Carançà i tornant a Núria. Tot plegat donava una gran cohesió a la colla i al seu sentit de profunda amistat: les directrius, els horaris, la formalitat... Tota una escola de civisme que avui

no s'estila tant; avui la gent s'apunta i es desapunta. Aquells anys joves i forts ens varen ensenyar a valorar l'esforç, la permanència de l'amistat, el carisma de la colla com a col·lectiu fonamental.

Tot rebobinant els records d'aquells anys, Francesc Compte em mostra el testimoni escrit, com una vertadera «prova número u», que diria un senyor jutge: totes les excursions que ha realitzat el nostre amic les té anotades en unes llibretes expresses, amb detalls de rutes, variants, horaris i preus de bitllets de trens i autocars; la crònica, una peça excepcional de l'excursionisme català, aplega mil cent sortides escrupolosament ressenyades.

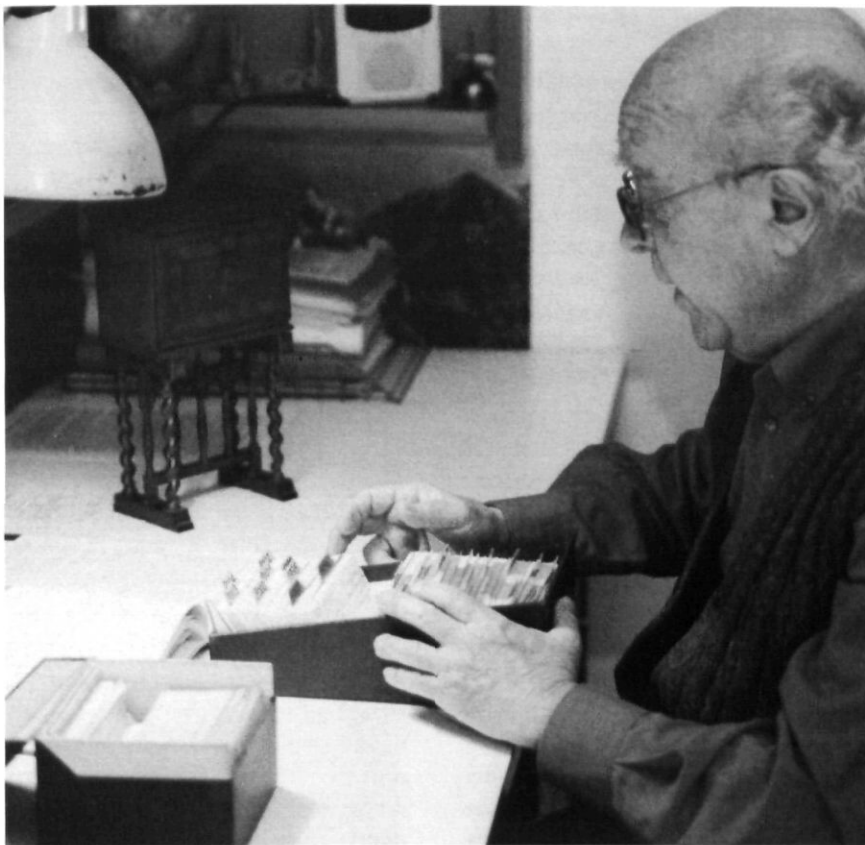
«Sóc un convençut que la voluntat de realitzar coses ben fetes ha de passar per davant de tot»

—I és a la muntanya on va començar la teva afecció a la fotografia?

—Sí, el paisatge hi convidava. El 1958 em vaig comprar la primera màquina, una Regula, per fer-hi molta campanya, l'època del gloriós blanc i negre. Quan va començar a fer-se tan popular la diapositiva allò em va engrescar, i per no voler deixar el blanc i negre anava pel món amb dues màquines; però tot plegat era una complicació i un excés de pes. Des de fa molts anys fotografio en diapositives, que és molt convincent, i a més permet donar-hi un servei més participatiu. Tinc a casa vint-i-dues mil diapositives meves, de tots els llocs per on he passat, arxivades i catalogades degudament, cosa que em permet exhibir-les en sessions específiques per temes, contrades, comarques, etc. El 1985 vaig començar a oferir a la residència geriàtrica Maria Gay, de Girona, unes projeccions audiovisuals periòdiques a partir de les meves diapositives i les informacions corresponents. Més tard he anat ampliant aquest servei a diversos llocs, com la residència Les Vetes, de Salt, el Casalet de Montilivi, el Casal Onyar-Girona, el Museu d'Art, el Centre Excursionista de Banyoles, i a entitats com Amics de la Unesco de Girona, institucions de Barcelona i diversos centres d'àmbit comarcal.

Lletra servicial

Quan una persona sent una predisposició cap al compromís cívic pot aflorar també la seva faceta literària. El que correntment es diu «societat civil» és farcit d'aportacions desconegudes, una de les quals és la col·laboració escrita, que pren diversitat de presències. Francesc Compte és, també, un comunicador puntual, en prosa o en vers.

—Per a mi ha estat un honor que, en un parell d'ocasions, poemes meus hagin merescut figurar en el recordatori de la missa per als excursionistes catalans morts a la muntanya que se celebra anualment: «Recerca», l'any 1987, i «Flames», el 1999. És un acte organitzat pel Foment Excursionista de Barcelona, que es va fer uns quants anys en un lloc fix —a Sant Marçal, al Montseny, i més tard al santuari de Cabrera— i després es va fer itinerant. Els recordatoris han sortit amb poemes de Salvador Espriu, J.V. Foix, Clementina Arderiu, Martí Pol, Pere Ribot, Josep Carner i molts més. Quan escric en prosa procuro complaure les necessitats comunicatives que té l'excursionisme, com a les col·laboracions que he enviat durant deu anys a la revista *Vèrtex*: articles

sobre muntanya, opinió, patrimoni i diversos. Des del 1954 col·laboro al *Bulletí* de l'esmentat Foment Excursionista de Barcelona, i des de fa quinze anys amb una secció fixa, «Des de l'Onyar», dedicada a informació lligada amb Girona; m'agrada de dir que és el cordó umbilical que em manté relacionat amb la meua entitat d'origen. El 1990 va començar a sortir la revista *Portal Nou*, editada per l'Escola de l'Esplai, de Girona, i hi vaig encetar una col·laboració titulada «Indrets» —que és la descripció d'itineraris per ermites i santuaris gironins i que podria ser objecte d'un recull o guia monogràfica, amb una sèrie de trenta-vuit llocs ressenyats—, a més d'escriure-hi sobre temes diversos. També vaig formar part del seu consell de redacció.

«Vaig viure intensament els punts forts de la transició política, entre conflictes i concessions»

Girona, tot un destí

—Com es va produir el teu arrelament a Girona?

—La meua vinguda a Girona, procedent de Barcelona, passa per la vall d'Ordesa. En una excursió a aquella vall vaig fer coneixença amb la M. Pilar Alburnà, que, després del festeig, es va convertir en la meua esposa. Ella era una excursionista del GEiEG i així vaig connectar amb aquella colla, de la qual conservem records molt entrañables, com també dels socis d'una altra entitat gironina, la Unió Excursionista de Catalunya, per bé que no vaig arribar a afiliar-me a cap de les dues. En canvi, la M. Pilar sí que es va fer sòcia, més tard, del Foment Excursionista de Barcelona, la meua entitat. La meua vinguda a Girona es va acabar de concretar quan el meu cunyat Joan em va proposar un lloc de treball aquí. Amb la preparació professional dels coneixements necessaris, després d'alguna eventualitat, el 1964 vaig entrar a l'empresa Eurobrava, i hi vaig continuar fins a la meua jubilació voluntària quan tenia 61 anys, que em va suposar una certa pèrdua econòmica, però vaig guanyar temps per a la dedicació al voluntariat. A l'empresa, i en diferents urbanitzacions, vaig portar a cap treballs de topografia alternats, posteriorment, amb els treballs propis d'una promotora immobiliària. Els inicis i el replanteig dels vials i canals principals d'Empuriabrava, l'any 1964, quan tot allò eren closes i tribanes, va ser una de les tasques més interessants. En els diferents sectors de les primeres fases vaig poder deixar constància d'indrets de la nostra geografia donant noms al que ara són veritables barris.

—Cap on més et va portar el compromís cívic?

—A molta diversitat. A vegades els esdeveniments i les circumstàncies t'hi

porten. Per exemple, els fills et porten a uns determinats àmbits: vaig ser vicepresident de la primera junta de la parròquia de Sant Josep. Aleshores es varen constituir els diversos grups parroquials. Per la meua vinculació a l'excursionisme vaig participar intensament en la preparació d'algunes sortides i en l'organització dels aplecs parroquials —uns quants, per cert—. La catequesi d'infants també ens va ocupar un temps. Més tard, vaig proposar i durant tres anys organitzar unes conferències que en realitat eren catequesi d'adults. En un altre ordre de coses vaig col·laborar en la creació a Girona del Col·legi de Delineants, el 1977, i em va tocar assumir-ne una vocalia i la comptadoria. Aquell mateix any, ben divers, vaig preparar la presentació a Girona del IV Congrés Excursionista de Catalunya, i em varen demanar des de Barcelona de moderar la ponència segona, «Obra col·lectiva social», durant les Jornades a Reus: una experiència forta, i un profund record de l'eminent geògraf Josep Iglesias, que presidia aquell Congrés, a Reus.

—Com et va anar la transició política del país?

—Militant i compromès. Jo militava al PSC-Reagrupament, el partit creat per Josep Pallach i Carolà l'any 1974, un encaix d'idees de socialdemocràcia. Vaig militar al costat de molt bons gironins fins que el 1978 es va realitzar un congrés d'unitat socialista que va comportar la fusió. La transició política a la democràcia va tenir uns punts forts de diàlegs, entre conflictes i concessions. Vaig viure intensament aquells moments de les associacions de pares dels centres educatius; a l'Institut Vicens Vives va ser dur, perquè algunes coses encara anaven, o volien anar, com si allò fos el vell règim: teníem enfrontaments per qüestió d'estatuts, formalitats, directrius

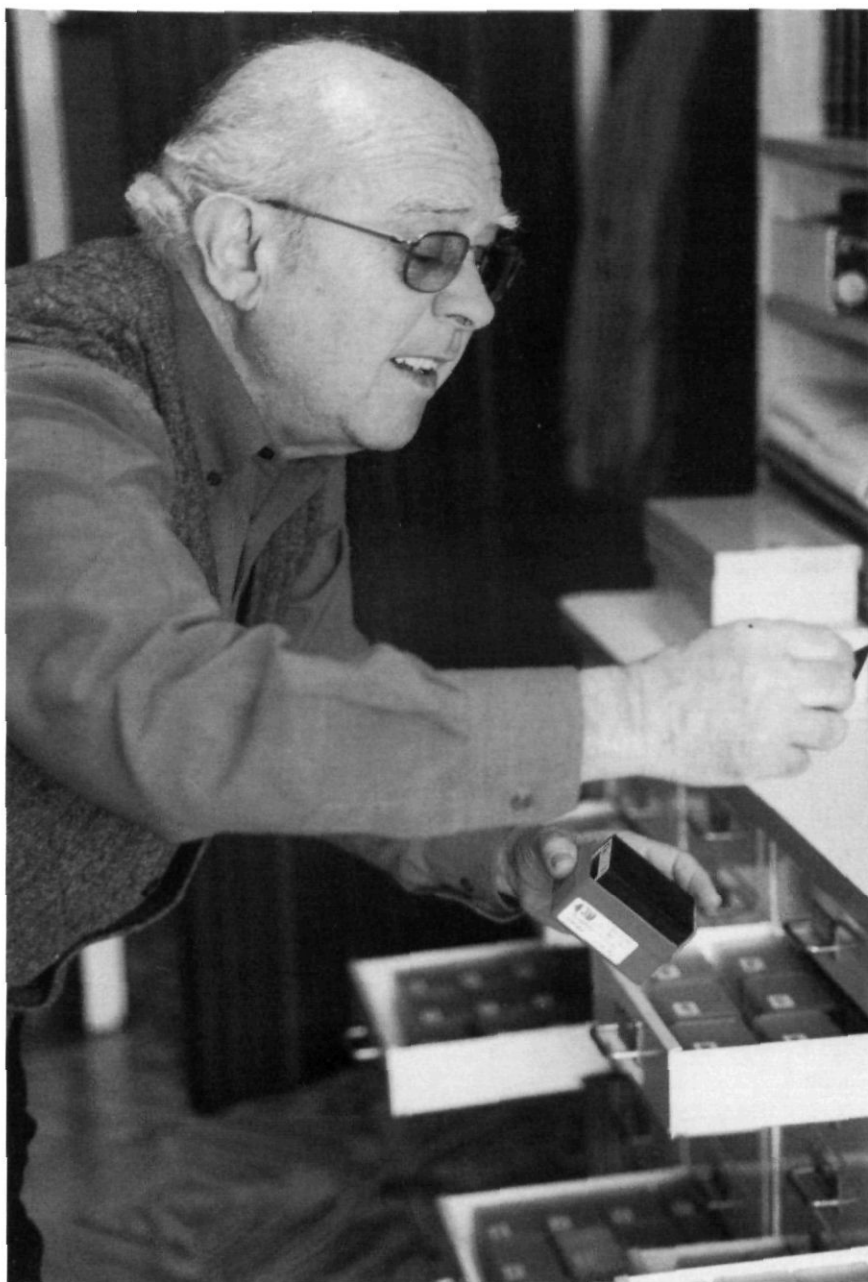
governatives i similars. Vaig formar part de l'APA durant quatre anys, tres dels quals com a secretari. Era un temps conflictiu, per les situacions interna i externa. Ara, a distància, es veu que aquelles juntes varen obrir un bon camí: vàrem proposar crear la Federació Catalana d'APA d'instituts de comarques gironines, aleshores catorze, es va celebrar una primera trobada a Banyoles amb dotze associacions representades, i quan es va crear la Federació vaig portar-hi la representació gironina. Més tard, la meua condició de pare de família també em va portar a una altra APA, la de l'Institut Santiago Sobrequés, on vaig representar els pares en el Consell de Direcció. Allí vaig conèixer un professor d'història, Joan Surroca, el qual em va honorar amb una profunda amistat que ha donat lloc a col·laboracions llargues i de bon recordar.

—Partint que els dies només tenen vint-i-quatre hores, ¿com es podia fer lligar la feina professional i tanta activitat voluntària?

—Només es pot resoldre amb una intensa comprensió familiar. L'hora que fa vint-i-cinc es diu M. Pilar. Ella no solament consent, sinó que col·labora joiosament amb la mà dreta, amb l'esquerra i amb el cor. Gràcies a aquesta circumstància, per exemple, em van convidar a entrar a l'Escola de l'Esplai, ho vaig acceptar sense haver-m'hi de pensar i hi vaig treballar durant quinze anys.

—Què és una escola de l'esplai?

—A tot arreu, una gran desconeguda. Quan les famílies envien els seus nois i noies a les activitats de lleure i oci —casals, colònies, campaments, rutes i altres projectes—, confien en uns caps o monitors que durant uns dies exerciran una responsabilitat que és dura i absorbent. Aquesta responsa-

bilitat l'han adquirida passant per uns cursos preparatoris en una escola de l'esplai. En tractar-se d'un recurs educatiu tan notable, res no pot quedar penjat a la improvisació. Ens trobem davant un dels nuclis forts al servei de la pedagogia. Sota l'ampli somriure d'unes vacances educatives per als fills, els pares i mares van aprenent a valorar la capacitat de caps i monitors. Vaig començar a l'Escola de l'Esplai de Girona el 1982, arran d'una xerrada sobre natura que em van convidar a fer-hi. Després vaig passar a ser-ne professor fix i a formar part del Consell Gene-

ral de l'Escola com a representant del professorat. Els cursos reglats preparen els caps a partir dels 18 anys i en surten premonitors, monitors i directors. S'hi imparteixen matèries diverses, com psicologia, sociologia, natura, fe, sanitat, infraestructures, tècniques, etc. L'Escola de l'Esplai a què em refereixo és de l'Església, i en funcionen d'altres a Tarragona, Lleida i Barcelona, aquesta última convertida ara en Fundació Pere Tarrés. Des de Barcelona es va editar el llibre *Per educar l'esplai* i se'm va demanar de preparar el capítol que inclou tots els temes de l'àmbit de natura.

La pràctica de la continuïtat

—Tu també pertanys a Justícia i Pau. Ens pots presentar l'entitat, mai prou coneguda?

—Justícia i Pau va néixer, al bisbat de Girona, el 1975, amb l'objectiu de salvar situacions d'injustícia, a partir de compromisos no individuals sinó comunitaris. El grup volia fer veure la necessitat d'actuar amb denúncies en defensa dels drets humans violats, i pretenia promoure les iniciatives adients. Aquests aspectes han anat evolucionant des de la fundació, s'han aprofundit, concentrat i ampliat. L'atenció constant a la realitat em va atraure prou per comprometre-m'hi, quan m'hi van convidar. Durant uns anys i fins fa poc he estat formant part del grup que treballa per a la difusió de l'*Agenda Llatinoamericana Mundial*.

—Som-hi, doncs, amb la mateixa difusió: ¿què és l'*Agenda*?

—L'any 1992 es va començar a editar una agenda anual amb un gran contingut informatiu i periodístic que va adquirir el to d'una veu profètica de la teologia de l'alliberament. Els seus iniciadors van ser el bisbe Casaldàliga i Josep M. Vigil. L'obra és una filla de l'esperit de Justícia i Pau. Ja fa onze anys que es publica, primer com a *Agenda Llatinoamericana* i ara amb l'afegit de *mundial*. L'edició, en vuit llengües, té una distribució universal, amb cinquanta mil exemplars; l'edició catalana és de sis mil exemplars. Aquest volum de venda requereix l'esforç d'una comissió de treball específic. A Girona la difusió es mou sota la direcció de Jordi Planas, gran activista de la pau i la solidaritat. La tardor és l'època de les presentacions de l'*Agenda*, i entre tots podem celebrar cada any una cinquantena d'actes públics. A Girona ciutat aquesta presentació s'acostuma a fer el dia abans del pregó

Flames

Maleïdes flames, guany de mans impiet,
que cremeu la terra cercant l'Argimon,
deixareu orfes de verds i de vides
les belles contrades d'aquest petit món!

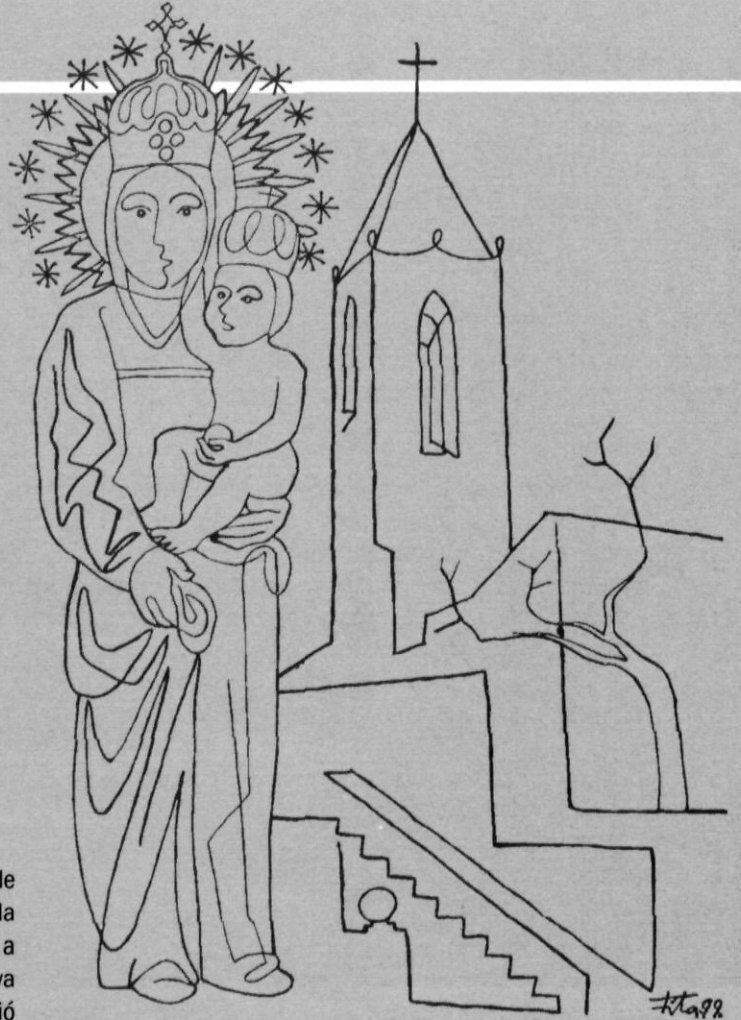
Agullola esvelta que a guaitar convides,
a qui a tu s'atansa, el paisatge formós,
amb dissort ens mostres les teves ferides
com taques grisenques: les cendres del foc!

Guspies i brases, gresol d'impureses
-que amb pregon neguit ens ha tret la son
desitjant la vida i estimant el bosc-

fan que confortats evoquem les gestes
dels qui, fent camí plens de flama encesa,
han vist la natura amb plena certesa.

Francesc Compte i Cervera

El 14 de novembre de 1999 es va celebrar al santuari de la Mare de Déu de l'Argimon, a Riudarenes (la Selva), la trobada en memòria dels excursionistes catalans morts a les muntanyes. El poema de Francesc Compte il·lustrava el recordatori -amb dibuix de Domènec Fita-, fent al·lusió als incendis forestals que havia sofert la comarca.

oficial de les Fires de Sant Narcís, i del nostre acte en podríem dir «el pregó solidari de les Fires». L'any 2001 vàrem tenir el goig de tenir com a pregoner Frederic Mayor Zaragoza, exdirector general de la Unesco, que va pronunciar un discurs inoblidable.

-Què et diu el nom Casal de Gent Gran Onyar-Girona?

-Un bon record. Els casals que són de Benestar i Família, de la Generalitat de Catalunya, necessiten el comple-

ment de les associacions; la del Casal Onyar-Girona es va posar en marxa el 1998. La meua entrada a l'entitat va ser de la mà d'una projecció de diapositives, l'any 96. Més endavant em varen demanar de formar part de la junta de l'associació, com a vicepresident, un mandat que ha durat tres anys llargs. Durant aquest temps he format part del consell de redacció del *Gumau*, la revista del Casal. Això justifica que, a més d'articles, n'hagi escrit sovint els «pòrtics» o editorials.

Durant un temps l'associació ha prestat un bon servei a la Direcció General d'Acció Cívica en la realització del projecte «Noces d'or», que premiava els cinquanta anys de matrimoni: feien una visita turística a Girona, amb la col·laboració d'uns vint-i-cinc guies voluntaris, membres de l'associació. Durant uns dos mesos, a la tardor, han arribat autocars cada dos o tres dies amb més d'un centenar de matrimonis. En total hem acollit més de 2.000 parelles cada temporada.

«Amb els Amics del Museu d'Art vam realitzar 26 tombs diferents; a vegades fèiem una corrua de quasi quaranta cotxes»

—Anem, finalment, a una altra institució en la qual també has invertit molt de temps: els Amics del Museu d'Art de Girona.

—El 1992 vaig ser un dels set socis fundadors de l'entitat. Vaig formar part de la comissió gestora i redactora dels estatuts fundacionals, i després de ser vocal de la junta vaig acceptar-ne la secretaria, i més tard la presidència. Tot això era conseqüència del gran moment cultural que va viure Girona amb l'obertura del Museu d'Art i l'excel·lent acollida que varen tenir les activitats dels Amics del Museu d'Art, per iniciativa de Joan Surroca. Va ser ell qui em va demanar de fer alguna acció relacionada amb la natura i l'art, i jo vaig proposar una activitat nova amb el nom de «Fem un tomb». Consistia en una sèrie d'itineraris culturals per visitar indrets d'interès geogràfic, artístic o arqueològic, relacionats si era possible amb els orígens de les peces exhibides al Museu d'Art. Dintre de cada itinerari preparava també lectures de fragments literaris, poesies o informació relacionada amb el lloc visitat. Vàrem realitzar vint-i-sis «tombs» diferents, amb una assistència mitjana de setanta persones. El dia de Batet vàrem ser 102 persones. Solíem anar amb autocars o cotxes particulars; havíem arribat a fer una corrua de trenta-vuit cotxes.

—Últimament, en què has estat enfeinat?

—Esmentaré, només, dues activitats. Des del 93 formo part dels òrgans directius del Montepío Girona, una mútua fundada l'any 1929. Ara estem programant els actes amb motiu del 75è aniversari, i estic enfeinat recopilant dades per a la publicació commemorativa. Precisament, el primer president de l'entitat va ser el meu sogre... L'altra ocupació ha estat atendre un prec de Domènec Fita

per ajudar-lo a ordenar i catalogar la seva obra amb la idea de crear la Fundació. Amb l'ajuda durant el primer any de dues joves llicenciades en art, en Cesc, el meu fill, que va fer tota la informatització de les fitxes, i la meua dona, tothom voluntari, hem tirat endavant la tasca. Si l'any 96, quan vaig prendre el compromís, hagués estat conscient de la feina a fer, no sé, potser no ho hauria acceptat, però sol passar que la bona voluntat sovint és una mica atrevida o ignorant. Han estat tres anys i mig de dedicació gairebé absoluta fins a tenir tota l'obra catalogada. He fet unes cinc mil fotografies, hem creat un fitxer amb prop de 10.000 fitxes i he classificat i arxivat milers de negatius, i com que en Fita sortosament té molta corda, la feina ha continuat, però ara molt més tranquil·la. Els darrers temps no he pogut dedicar-hi

tantes estones, i una part de la tasca la realitza la persona que està al servei de la Fundació Fita, creada l'agost de l'any 2000. Actualment formo part dels patrons de la Fundació.

En els àmbits d'actuació del voluntariat cívic se sol recordar, com a encoratjament, una frase del president Kennedy: «No preguntis què pot fer el teu país per tu; pregunta't què pots fer tu per ell». I es dóna la curiositat que, cinquanta anys abans de la famosa frase del president americà, el polític català Francesc Cambó ja havia dit: «Que cap poble esperi la seva salvació de l'Estat, i que tot ho esperi dels seus esforços». Siguen les dues citacions paral·leles una il·lustració adient del mostrar de compromisos que es poden anar descobrint al voltant nostre. Només cal estar-hi atents.